

Semantik Analiz Yöntemi Açısından 'Tahrif' Kelimesi

OSMAN BAYRAKTUTAN^a

Öz: Bir toplumun dili o toplumun dünya görüşünü yansıtmaktadır. Bu nedenle dilde meydana gelen değişim o toplumun dünya görüşünde meydana gelen değişimi yansıtmaktadır. Kur'ân-ı Kerim de indiği toplumun dili olan Arapçayı kullanmıştır. İlâhî kelamda kullanılan kelimeler reddedilen bir inanç yapısının kültürel kodlarını taşımaktadır. Vahiy dili kullandığı kelimeleri kendi inanç yapısının semantik alanı içinde yeni bir anlam ile buluşturmuştur. Kur'ân'daki önemli kavramlardan birisi olan "tahrif" in hangi anlamlarda kullanıldığını tespit etmek, ilâhî hitabın anlaşılmasına katkıda bulunacaktır. Bu tespit, kavramın metin içi ve metin dışı bağlamını dikkate almak ile mümkün olacaktır. Kelimenin ilk anlamından başlayarak vahiy sürecinde kazanmış olduğu yeni anlamlara geçişinin seyrini bilmek sözden kastedileni anlamamızı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kur'ân, Tevrat, İncil, semantik, tahrif, tefsir.

^a Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü
osmanbayraktutan@hotmail.com

The Word 'Distortion' in terms of the Method of Semantical Analysis

OSMAN BAYRAKTUTAN

Abstract: The language of each society reflects its world-view. That is the reason why changes in language reflect changes in the world-view of the same society. In Holy Qur'an Arabic, the language of the society to which it sent for is used. The words used in theological language include the cultural codes of the refused belief system. Revelation language collected the words that it uses with the semantic field of their own belief system and changed them into new meanings. To determine the different meanings of one of the most important term the 'distortion' in Holy Qur'an will be helpful to in understanding the theological areas. This determination will be possible in the condition of giving importance to the textual and social background of the meaning of this term. Beginning from the first usage of the word and by knowing the history of its transition to the gaining the new meanings will be helpful for us to understand what aimed by this word.

Keywords: The Qur'an, Torah, Bible, semantic, distortion, interpretation.

Giriş

Tahrif metindeki kelimeleri yerlerinden oynatmak, asıl yerlerinden kaldırıp başka yerlere koymak veya metnin yorumunu değiştirmek anlamında kullanılmaktadır. Tahrif Kur'an'la yeni bir anlam alanı kazanmıştır. Eskiden sadece herhangi bir metni veya herhangi bir şeyi bozmak, değiştirmek, tağyir etmek anlamında kullanılan bu kelime, Kur'an'la semavî kitapların bozulması, tebdil edilmesi, aslından uzaklaştırılması anlamında kullanılmıştır. Günümüze kadar da aynı anlam üzere olagelmıştır.

Bu kavram çeşitli açılardan değerlendirilmiştir. Genellikle Kur'an'da geçtiği ayetlere bakılarak değerlendirmeye çalışılmıştır. Ancak sadece bu kavram için geçerli olmayan bütün kelime ve kavramlar için geçerli olan bir kaide vardır ki o, hep göz ardı edilmiştir. O da şudur, herhangi bir kavram Kur'an'da yalın halde bulunmaz, onun ilişkide olduğu bir kavramlar sistemi mevcuttur. Ancak bu kavramlarla birlikte değerlendirilmeye çalışıldığı zaman sağlıklı bir yorumlama ve anlamlandırma yapılabilmektedir. "Tahrif" kavramı da bunlardan biridir. Diğer bütün kavramlarla ilişkilendirmesi yapılmadan yapılan anlamlandırma işlemi muhakkak eksik kalacaktır. Onun için bu kavramın semantik alanı doğru bir şekilde çizilmeli, diğer kavramlarla irtibatı net olarak ortaya konmalı ki "tahrif" in boyutu ortaya çıksın.

1. "H-r-f" Kökünün Anlamı

Tahrif kelimesi Arapça olup h-r-f kelimesinden türemektedir. H-r-f kelimesi ise "uç", "kenar", "sınır", "yön", "taraf" anlamına gelmektedir. Meselâ, başın iki tarafını anlatmak için حرف الرأس "Harfü'r-re's" denir. Geminin uç tarafları, bir dağın en yüksek ve en ince tarafı, zayıf cılız dişi deveye, yine, bir kılıcın en keskin uç tarafı "Harf" lafzıyla ifade edilir. Kısacası, bir şeyin harfi demek, o şeyin ucu, kenarı demektir.¹ İbn Abbas' tan rivâyet edilen bir hadiste, "Ehl-i kitap, kadınlara

¹ Ebu Nasr İsmail b. Ahmed el-Cevheri, Sehah, *es-Sebbab*, Dâru'l Hadîs, Kahire, 2009, IV, 1342. ; Halil b. Ahmed, el-Ferahidi, *Kitabu'l-Ayn Muretteben Alâ Hurüf'l-Mu'cem I-VIII*, (Tahk.: Abdulhamid Hendâvî), Daru'l Kütüb el-İlmiyye, Beyrut 2003, I, 305-306; Râgıb b. Hüseyin b. Muhammed İsfehâni, *Mufredâtu Elfazil Kur'an*, (Tahk.: Nedim Maraşlı), el-Matbaatü'l-Fenniyyetü'l-Hadîse, Dimeşk 1970, s. 112-113; Ebu'l-Fazl Cemaleddin İbn Manzur el-Ensari er-Rufai, *Lisanu'l Arab*, Beyrut, 1994, X, 385-

yalnızca tek bir harften yaklaşırlar" buyrulmuştur. Rivâyetteki tek bir harften kasıt, tek bir yönden demektir.² Buradaki kelimesinin yön anlamında kullanıldığı görülmektedir. "h-r-f" kelimesi, eğmek, sözü değiştirmek, mânâları bozmak, metni tahrif etmek, metni yanlış okumak³ anlamlarında da kullanılmaktadır.

"Harf" kelimesi Arapçada zayıf düşmüş cılız dişi deveyi ifade etmek için de kullanılır. Bu kullanımlarda bir deri bir kemik kalmış deve anlamı da mevcuttur.⁴ Bu haldeki dişi deve inceliğiyle ve cılızlığıyla tıpkı elif harfine benzemektedir. Yolculukların yorgun ve bitkin düşürdüğü soylu Arap devesinin gücünün son sınırına gelmesi الحرف من الابل anlamında kullanılan mecazî bir ifadedir.

Araştırdığımız cahiliye şiirlerinde "h-r-f" kelimesi yukarıdaki "cılız dişi deve"nin aksine "iri, ayakları yüksek dişi deve" şeklinde kullanılmıştır. Zûr-Rummeh'den nakledilen bir şiirde, "Harf" kelimesi yaradılışı iri, uzun, koca, dişi deve için kullanılmaktadır. Çok çalışmakla ve hareket etmekle kötürüm hale gelmiş iri, ayakları yüksek, dişi deveye "harf" denir.⁵ Burada "harf" kelimesinin anlamıyla ilgili şöyle bir değerlendirme yapılabilir. Kişinin devesi normal şartlarda sağlıklı ve bakımlıdır. Ancak çok çalışma ve hareket sonucu deve sağlığını yitirmiş kötürüm hale gelmiştir. Bu şiirde kişi devesini övmektedir çünkü Arap örfünde, bir hayvanın ayıbını söyleyerek onu övmüş değil yermiş olunurdu.⁶ Eğer "harf" kelimesi zayıflık, cılızlık anlamına gelseydi kişi devesi için bu kelimeyi kullanmaktan imtina ederdi. Şiirdeki övgünün

390; İbnü'l Esîr, *en-Nihâye fî Garibî'l-Hadis ve'l-Eser I-V*, Beyrut 1209, I, 369-370; Mahmut Çanga, *Kur'an-ı Kerim Lügati- Mucemül Müfêbres*, Timaş Yay., İstanbul 2007, "h-r-f" kelimesi; Muncidu't-Tullâb, Beyrut-Lübnan 946, s. 114; Zebîdî, Muhibbuddin Ebi Feyyaz es -Seyyid Muhammed Murteza el - Haseni'l-Vâsitiyyi, *Tâcul'l-Arus Min Cevâbirî'l-Kâmus I-X*, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1994, s. 67; Arif Erkan, *el-Beyan*, Yasin Yay., İstanbul 2006, "h-r-f" kelimesi.

² Cevherî, *Sehhab*, IV, 1342; İsfehânî, *Mufredâtu Elfazil Kur'an*, s. 112-113; İbn Manzûr, *Lisanu'l Arab*, X, 385-390; İbnü'l Esîr, *en-Nihâye fî Garibî'l-Hadis ve'l-Eser I*, 369.

³ İsfehânî, *Mufredâtu Elfazil Kur'an* s. 228; İbn Manzûr, *Lisanu'l Arab*, X, 385-390; M. Sait Şimşek, Tacettin Uzun, *Arapça-Türkçe, Deyimler-Kalıp İfadeler-Atasözleri Sözlüğü*, Beyan Yay., İstanbul 1991, s. 98.

⁴ Zebîdî, *Tâcul'l-Arus Min Cevâbirî'l-Kâmus* s. 67-69.

⁵ Zebîdî, *Tâcul'l-Arus Min Cevâbirî'l-Kâmus* s. 67-69; İbn Manzûr, *Lisanu'l Arab*, X, 385-390; Cevherî, *Sehhab*, IV, 1342.

⁶ İbnü'l-Esîr, *en-Nihâye fî Garibî'l-Hadis ve'l-Eser*, I, 369; İbn Manzûr, *Lisanu'l Arab*, X, 385-390; Cevherî, *Sehhab*, c. 4, s. 1342; Zebîdî, *Tâcul'l-Arus Min Cevâbirî'l-Kâmus* s. 67-69.

devenin çalışkanlığından kaynaklanmaktadır. Kur'an'daki "h-r-f" kelimesi ile cahiliye devrindeki bu kelimenin bağlantısına gelince; Kutsal Kitaplar normal şartlarda sapaşğlam iken, insanoğlunun müdahalesi sonucu bu özelliğini yitirmiş ve tıpkı sağlıklı iken bir illet sonucu zayıf ve cılız kalmış devenin durumuna düştüğü düşünülebilir. Kök anlamının ne olduğunu belirttikten sonra "h-r-f" kelimesinden türetilen ve yakın anlamlı kelimelerden de bahsetmemiz semantik açıdan önem arz etmektedir.

2. "H-r-f" Kökünün Yakın Anlamları ve Türevleri

"H-r-f" kelimesi yukarıda geçtiği üzere "uç, kenar, sınır, taraf, yön" gibi anlamlara geldiğinden, bu kelimedenden türetilen ve bu anlamlara yakın birçok kelime ve kavrama lügatlerde ve Kur'an'da rastlamak mümkündür. Ancak "h-r-f" kelimesinin türevleri içinde konumuz ile alakalı olanları ifade etmeyi uygun gördük.

2.1. Sapmak

"Harf" kelimesi, uç, sınır, yön, taraf, dönmek, meyletmek, uzaklaşmak, bozmak, değiştirmek şeklindeki kök anlamlarından hareketle, itidâlden sapmak, inhıraf etmek, bir şeyden sapmak, olması gerektiği gibi olmayıp istenilmeyen şekle doğru meyletmek anlamlarına da sahiptir.⁷ İncelediğimiz ilk dönem sözlüklerinde "harf" kelimesinden türetilen (حرف) (احروف) fiil kalıplarının (an) harf-i ceriyle sapmak anlamında kullanıldığını müşahede etmekteyiz. "Kişi bir şeyden yüzünü çevirip başka bir şeye meylettiğinde (teharrefe), (inharefe), (ihravrafe) fiilleri kullanılır."⁸

Hız. Peygamber şöyle buyurmuştur; "(...) miraç gecesinde dünya semasına indiğimde duman ve ses karışımı bir manzara ile karşılaştım. Bunlar kimdir diye sordum. Denildi ki: Bunlar yeryüzünün ve semâvâtın melekûtunu tefekkür etmemeleri için insanoğlunun basiretini bağlayan (gözlerinin hakikati görmesine engel olan) bakışları çeviri-

⁷ İbnü'l-Esîr, *en-Nihâye fî Garibi'l-Hadîs ve'l-Eser*, I, 369-370; İbn Manzûr, *Lisanul Arab*, X, 385-390; Cevherî, *Sehhah*, IV, 1342; İsfehânî, *Mufredâtu Elfazil Kur'an*, s. 112- 113; Mevlüt Sarı, el-Mevarid, *Arapça-Türkçe Lügat*, Bahar Yay., İstanbul 1980, s. 293-294.

⁸ İbnü'l-Esîr, *en-Nihâye fî Garibi'l-Hadîs ve'l-Eser*, I, 369-370; İbn Manzûr, *Lisanul Arab*, X, 385-390; Cevherî, *Sehhah*, IV, 1342; İsfehânî, *Mufredâtu Elfazil Kur'an*, s. 112-113.

ren, saptıran şeytanlardır. Eğer insanların gözlerini çeviren bu şeytanlar olmasaydı mucizeleri açıkça görebilecektiler.”⁹ Fiilin bu hadiste sapsamak anlamında kullanıldığı açık bir şekilde görülmektedir. Kur’ân’dan da örnek verecek olursak,

وَمَنْ يُؤَلِّمُ يَوْمَئِذٍ دُبْرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِّعْتَابٍ أَوْ مُتَحَيِّرًا إِلَىٰ فِتْنَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِّنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَيَسَّ الْمَصِيرُ

*"Tekrar savaşımak için bir tarafa çekilme veya diğer bölüğe ulaşıp mevzi tutma durumu dışında, kim öyle bir günde onlara arka çevirirse muhakkak ki o, Allah'ın gazabını hak etmiş olarak döner. Onun yeri de cehennemdir. Orası, varılacak ne kötü yerdir."*¹⁰

Bu âyetteki مُتَحَرِّفًا kelimesi, arkasını dönme, olduğu durumu terk etme, sapıp kaçma gibi anlamlarda kullanılmıştır.

2.2. İşin Ucundan Tutmak

Harf kelimesi, bir şeyin içi, kenarı şeklindeki kök anlamından hareketle bir işe dört elle sarılmayıp, kenarda durmak anlamında mecâzî bir kullanıma da sahiptir.¹¹ Bu kullanımın bir örneği Kur’ân-ı Kerim’de mevcuttur.

وَمِنَ النَّاسِ مَن يُعْبُدُ اللَّهَ عَلَىٰ حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ

*İnsanlardan kimi Allah'a yalnız bir kenardan kulluk eder. Şöyle ki: Kendisine bir iyilik dokunursa buna pek memnun olur, bir de musibete uğrarsa çebresi değişir (dinden yüz çevirir). O, dünyasını da, ahiretini de kaybetmiştir. İşte bu, apaçık zıyanın ta kendisidir.*¹²

Âyette bir kenardan (harf), yani tek yanlı olarak, sadece bolluk ve nimet gördüğü sürece Allah’a bağlı olarak, işine geldiği zaman kulluğunu sürdüren ama çıkarı olmayınca kulluktan vazgeçen insanın tutumu kınanmaktadır.¹³ İncelediğimiz klasik sözlüklerde el-Ezherî’den nakle-

⁹ Ahmed b. Hanbel, II, 363.

¹⁰ Enfal 8/16.

¹¹ İbn Manzûr, *Lisanu'l Arab*, X, 385-390; Cevheri, *Sebbab*, IV,1342; İbnü'l-Esir, *en-Nihâye fi Garibi'l-Hadis ve'l-Eser*, I, 369-370; İsfehâni, *Mufredâtu Elfazil Kur'an*, s. 112-113.

¹² Hac 22/11.

¹³ Süleyman Ateş, *Kur'an Ansiklopedisi I-XXVII*, Kuba Yay., İstanbul 1997, XIX, 459-462.

dilen şöyle bir rivâyet vardır. "Sanki hayır ve bereket bir uç; zarar, şer ve çirkinlik diğer bir uçtur. Yani bu ikisi birer harftir, uçtur. Kula yakışan hem bollukta hem de darlıkta yaratıcısına ibadet etmesidir. Allah'ın imtihan ettiği darlık hallerinde değil de yalnızca bollukta Allah'a kulluk edenler bir kenardan kulluk etmiş olurlar. Durum ne olursa olsun Allah' a kulluk eden kimse, ister darlık vererek imtihan edilsin, ister bollukla nimetlendirilsin, dilediği gibi tasarrufta bulunan ve bunda da zalim veya haddi aşmış olmayıp adil ve lütufkâr olan, hayrın elinde olduğu, kulun ise kendisine karşı hilesinin olmadığı bir yaratıcının varlığına yürekten inanarak kulluk etmiş olur.¹⁴ Kişinin Allah'a karşı kulluğunu her durumda devam ettirmeyip, işine geldiği hâl ve zamanlarda sürdürmesi bir nevî kulluğun tahrifidir.

2.3. Kalem Açmak

"H-r-f" kelimesinin kök anlamına yakın anlamlarından biri de, kalem açmak demektir. Kalemin bir meyil verilerek kesilmesine "tahrîfü'l-kalem" denmiştir. Muharref kalem, bir ucu sivriltilerek, diğer ucundan farklı hale getirilmiş kaleme denir. Bu bağlamda tahrif bir şeyi uzatmak, kalemi uzatmak, sivriltmek, yani gerçek şeklinden çıkarıp başka bir şekle sokmak¹⁵ demektir.

2.4. Değiştirmek

"H-r-f" kelimesinin türevlerinden bir diğeri de, "tef'il" babındaki kullanımı olan يحرّفون değiştirmektir. Nitekim Kuran-ı Kerim'de bu kullanım görülmektedir. Örneklendirecek olursak,

أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِن بَعْدِ مَا عَقَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ

"Şimdi (ey müminler!) onların size inanacaklarını mı umuyorsunuz? Oysa ki onlardan bir zümre, Allah'ın kelâmını işitirler de iyice anladıktan sonra, bile bile onu tabrif ederlerdi."¹⁶

¹⁴ İbn Manzûr, *Lisanu'l Arab*, X, 385-390; Cevherî, *Sehhab*, IV, 1342; İbnü'l-Esîr, *en-Nihâye fî Garibi'l-Hadis ve'l-Eser*, I, 369-370; İsfahânî, *Mufredâtu Elfazil Kur'ân*, s. 112-113.

¹⁵ İbn Manzûr, *Lisanu'l Arab*, X., s. 385-390; Cevherî, *Sehhab*, IV, 1342; İbnü'l Esîr, *en-Nihâye fî Garibi'l-Hadis ve'l-Eser*, 369-370; Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, Eser Neşriyat, İst, 1979, I, 305.

¹⁶ Bakara 2/75.

مَنْ الدِّينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاسْمِعْ غَيْرَ مَسْمَعٍ
وَرَاعِنَا لِيَا بِالسِّنِّيهِمْ وَطَعْنَا فِي الدِّينِ وَلَوْ أَنَّهُمْ قَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاسْمِعْ وَانظُرْنَا لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ
وَأَقْوَمَ وَلَكِنْ أَعَنَّهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا

"Yahudilerden bir kısmı kelimeleri yerlerinden değiştirirler, dillerini eğerek, bükerek ve dine saldıracak (Peygambere karşı) "İşittik ve karşı geldik", "dinle, dinlemez olası", "râinâ" derler. Eğer onlar "İşittik, itaat ettik, dinle ve bizi gözet" deselerdi şüphesiz kendileri için daba hayırlı ve daba doğru olacaktır; fakat küfürleri (gerçeği kabul etmemeleri) sebebiyle Allah onları lânetlemiştir. Artık pek az inanırlar."¹⁷

Ayetlere göre Yahudiler Tevrat'taki bir takım ifadeleri lâfzen benzerleriyle değiştirmekte, böylece onları gerçek manalarından saptırarak hoşlarına gidecek manaya çekmekteydiler.¹⁸

2.5. Dönüştürmek, Halden Hale Sokmak

İncelediğimiz klasik dönem sözlüklerinden edindiğimiz bilgiye göre Bağdadi'nin söz konusu kelimeye (h-r-f) dönüştürmek, tahrif etmek, halden hale sokmak anlamı verdiğini görüyoruz. Ebu Hureyre'den rivâyet edilen bir Hadis-i Şerif'te "Kalpleri hâlden hâle sokana, döndürene, meylettirene (muharrif) iman ettim."¹⁹ buyurulmaktadır. Bu ifade ilk dönem sözlüklerinin hemen hemen tamamında mevcuttur. Hadis'te Cenâb-ı Hakk'ın dilediği kalpler arasında sevgi peyda ederek birbirine yakınlaştırması, yine dilediği kalpleri birbirinden uzaklaştırması "muharrif'ul- kulûb" ifadesiyle sunulmuştur. Burada "harf" kelimesi olumlu anlamda kullanılmıştır. Yani kötülüğün iyiliğe, olumsuzun olumluya, faydasızın faydalıya, çirkinliğin güzelliğe çevrilmesi, dönüştürülmesi anlamında kullanılmıştır.

2.6. Fakir, Dilenci

Yine "h-r-f" kelimesinin türevlerinden biri olan muharrif kelimesi, malını kaybetmiş kişiyi anlatmak için kullanılmaktadır. Bu kelime

¹⁷ Nisa 4/46.

¹⁸ İbn Manzûr, *Lisanu'l Arab*, X, s. 385-390.

¹⁹ Zbornik Radova Islamskog Pedagoškog Fakulteta u Zenici, s. 344; İbn Manzûr, *Lisanu'l Arab*, X, s. 385-390. ;İbnü'l-Esîr, *en-Nihâye fi Garibi'l-Hadis ve'l-Eser*, I, 370; İhsan Ayverdi, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük I-III*, Kubbealtı Neşriyat, 2005, III, 2997; Cevheri, *Sehhab*, IV, 1343; el-Bağdâdî, Abdulkadir b. Tahir et-Temimi, *Usûlü'd-Dîn*, Daru'l- Medeni, Beyrut 1928, s. 22.

aynı zamanda yöneldiği bir işten hayır görmemiş sonuç alamamış kimse için de kullanılır, mastarı “hıref” tir. Hurf, mahrûmiyet demektir. Cevherî de bu kelimeye, bir şeyden yoksun, onu elde edemeyen, rızık ondan alınmış gibi kazancı azalan anlamları vermiştir. Klasik dönem kaynak sözlüklerinin neredeyse tamamında el-Ezherî'den şöyle bir rivâyet nakledilmiştir: “Az nimet sahibi mahrum kişi için muhârrif denir.”²⁰ Kur'an'ı Kerim'de “*Mallarında dilenci ve yoksul (mabrum) için bak vardır.*” âyetinin tefsirinde mahrum lafzı muhârrif kelimesiyle karşılanmıştır. Fakir kişi, sanki rızık kendisinden saptırılarak, başka bir tarafa gönderilmiş kişidir. Zaten bir şeyden inhiraf etmek o şeyden yüz çevirip, başka bir şeye veya yöne meyletmek anlamına gelir.²¹

2.7. İki Tarafta da Olan (ikiyüzlü)

“H-r-f” kelimesinin kök anlamlarına yakın anlamlarından biri de, iki tarafta da olandır.²² Tam anlamıyla nerede duracağını bilemeyen, düşündüğü gibi olamayan, olduğu gibi de düşünemeyen kişileri tasvir etmek için bu kelime kullanılmaktadır.

İsfehânî “harf” kelimesinin ikiyüzlü anlamı olduğunu da belirtir. مذبذبين بين ذلك ifadesini, nerede olacağını kestiremeyen, düşüncesi düzgün olmayanlar için kullanılmakta olduğunu söyler. “Bir bakarsınız iyilerle beraber hep onların içinde bir de bakarsınız ki kötülerle, hoş olmayan işlerde gözüktüyor. Onun için iyilik güzellik bir harf, kötülük çirkinlik de başka bir harf olarak belirtilir.”²³

Tüm bu kelimelerin “tahrif” ile ortak bir zeminde bulunduğunu görmekteyiz. Bu da , “değiştirmek, dönüştürmek, olduğundan farklı hale sokmak, saptırmaktır.” Kur’ânî konteks içerisinde bu anlamlarda da kullanıldığı görülmektedir. Bazı kelimelerin yan anlamı, bazılarının da temel anlamı tahrif ile örtüşmektedir. “h-r-f” kelimesinden türeyen ve konumuzla ilgili olarak tercih etmiş olduğumuz yukarıdaki sınıflandırmaya “tahrif” bağlamında değerlendirilmiştir.

²⁰ İbn Manzûr, *Lisanu'l Arab*, X,385-390; İbnü'l-Esîr,*en-Nihâye fi Garibi'l-Hadis ve'l-Eser*, I,370; Cevheri,*Sebbab*, IV, 1342.

²¹ İbn Manzûr, *Lisanu'l Arab*, X,, s. 385-390; İbnü'l-Esîr,*en-Nihâye fi Garibi'l-Hadis ve'l-Eser*, I,370; Cevheri,*Sebbab*, IV,1342.

²² İsfehânî, *Mufredâtu Elfazil Kur'ân*, s. 112-113.

²³ İsfehânî, *Mufredâtu Elfazil Kur'ân*, s. 112-113.

3. Tahrifin İstilahî Tanımı

Tahrifin ıstılahî tanımını elimizden geldiğince araştırmamıza rağmen “etimolojik tanımları” dışında pek rastlayamadık. Bu nedenle internet kanalıyla bu kavrama verilen ıstılahî tanımlamayı vermek durumunda kaldık. “Tahrif” müslümanlar tarafından kullanılan Arapça bir sözcüktür ve İslam inancına göre Yahudiler ile Hıristiyanların, kendi kutsal yazılarına yaptıkları değişiklikler anlamına gelmektedir.²⁴

Tahrif, Kutsal Kitaplardaki kelimelerin mânâsını bozacak şekilde değiştirilmesi anlamındadır. Bunun yakın bir kullanımı Kuran-ı Kerim’de Yahudilerin Tevrat’ın mânâsını benzerleriyle değiştirmesi şeklinde geçmektedir.²⁵

أَفَقَطَّمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ

"Şimdi (ey müminler!) onların size inanacaklarını mı umuyorsunuz? Oysa ki onlardan bir zümre, Allah'ın kelâmını işitirler de iyice anladıktan sonra, bile bile onu tabrif ederlerdi."²⁶

Âyetin tefsirinde “Tahrif”, bir sözü anlamını değiştirecek şekilde bozma mânâsındadır. Sözcük anlamında bir sözün harflerinin yerini değiştirmeyi dile getirir. Tahrif edilmiş olana da muharref (bozulmuş) denir. Üzerinde oynayarak bozma, değiştirme demektir. Tahrif kelimeleri gerçek anlamından çıkarıp birkaç mânâya gelebilecek şekle sokmaktır.²⁷ Bunlar gibi, kelimelerin, söyleniş tarzını, vurgularını değiştirerek başka anlama gelecek biçime sokmak da tahriftir.²⁸

Kanaatimizce “tahrif”; Yahudi ve Hıristiyanların kutsal kitaplarını lâfzen, mânânen veya fonetik olarak kasten veya kasıtsız olarak değiştirmeleridir. Buraya kadar anlattıklarımızdan sonra Kur’ân’da tahrifin mahiyetini geniş bir şekilde işleyebileceğimiz bir zemin oluşturduk, artık Kur’ân’da “tahrif”in kullanım alanına geçebiliriz.

²⁴ Tahrif, Erişim Tarihi: 25.05.2011, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Tahrif>.

²⁵ İsfahânî, *Mufredâtu Elfazil Kur’ân* s. 228; İbn Manzûr, *Lisanu’l Arab*, IX, 43; Seyyid Şerif Cürçânî, *et-Ta’rîfât*, (Çev.: Arif Erkan), (1. Baskı), Bahar Yay., İstanbul 1997, s. 53.

²⁶ Bakara 2/75.

²⁷ Orhan Hançerlioğlu, *İslam İnançları Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1984, s. 603-604; Ayverdi, III, 2997; Elmalılı, I, 305.

²⁸ Ateş, *Yüce Kur’ân’ın Çağdaş Tefsiri*, II, 627.

4. Tahrifin Anlam Alanı

4.1. Kur'ân'da Tahrif Kavramının Anlam Alanı

Kurân-ı Kerim'de "h-r-f" kelimesi fiil olarak tefil veznindeki kullanımlarıyla dört âyet-i kerîmede, isim olarak ise iki âyeti kerîmede olmak üzere toplam altı yerde geçmektedir. "h-r-f" kelimesinin fiil olarak kullanıldığı âyetler Bakara suresi 75, Mâide 13 ve 41. âyetler ve Nisâ suresi 46. âyetlerdir. İsim olarak kullanıldığı Enfal suresi 16. âyet-te savaşta bir tarafa çekilme anlamında yine Hac suresi 11. âyette ise kulun Allah'a tek taraflı yalnızca bolluk ve rahatlık dönemlerinde ibadet etmesi anlamında kullanılmıştır.²⁹ Fiil olarak geçtiği âyetler sırasıyla şunlardır;

أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ

"Şimdi (ey müminler!) onların size inanacaklarını mı umuyorsunuz? Oysa ki onlardan bir zümre, Allah'ın kelâmını işitirler de iyice anladıktan sonra, bile bile onu tahrif ederlerdi."³⁰

مَنْ الَّذِينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاسْمِعْ غَيْرَ مَسْمُوعٍ وَرَاعِنَا لِيَّآ بِالْأَسْبَابِ طَعْنَا فِي الدِّينِ وَلَوْ أَنَّهُمْ قَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاسْمِعْ وَانظُرْنَا لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَقْوَمَ وَلَكِنْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا

"Yabudilerden bir kısmı kelimeleri yerlerinden değiştirirler, dillerini eğerek, bükerek ve dine saldırarak (Peygambere karşı) "İşittik ve karşı geldik", "dinle, dinlemez olası", "râinâ" derler. Eğer onlar "İşittik, itaat ettik, dinle ve bizi gözet" deselerdi şüphesiz kendileri için dâba hayırlı ve dâba doğru olacaktı; fakat küfürleri (gerçeği kabul etmemeleri) sebebiyle Allah onları lânetlemiştir. Artık pek az inanırlar."³¹

فِيمَا نَقَضِهِمْ مِّيثَاقَهُمْ لَعْنَاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَةٍ مِنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

"Sözlerini bozmaları sebebiyle onları lânetledik ve kalplerini katılaştırdık. Onlar kelimelerin yerlerini değiştirirler (kitaplarını tahrif ederler). Ken-

²⁹ Fuad Abdül-Bâki, *el-Mu'cemu'l Mufebres li Elfâzi'l-Kurân'il-Kerim*, el-Mektebetu'l-İslâmiyye, Beyrut, 1982, s. 197.

³⁰ Bakara 2/75.

³¹ Nisa 4/46.

dilerine öğretilen abkâmın (Tevrat'ın) önemli bir bölümünü de unuttular. İçlerinden pek azı hariç, onlardan daima bir hainlik görürsün. Yine de sen onları affet ve aldırış etme. Şüphesiz Allah iyilik edenleri sever."³²

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَقْوَامِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَاعُونَ لِقَوْمٍ آخِرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ يَحْرَفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ يَنْقُورُونَ إِنْ أُوْتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْئاً أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرْ قُلُوبَهُمْ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

"Ey Resûl! Kalpleri iman etmediği halde ağızlarıyla "imandık" diyen kimselerden ve yahudilerden küfür içinde koşuşanlar(m bali) seni üzmesin. Onlar durmadan yalana kulak verirler, ve sana gelmeyen (bazı) kimselere kulak verirler; kelimeleri yerlerinden kaydırıp değiştirirler. "Eğer size şu verilirse hemen alın, o verilmezse sakın!" derler. Allah bir kimseyi şaşkınlığa (fitneye) düşürmek isterse, sen Allah'a karşı, onun lehine hiçbir şey yapamazsın. Onlar, Allah'ın kalplerini temizlemek istemediği kimselerdir. Onlar için dünyada rezillik vardır ve ahirette onlara mahsus büyük bir azap vardır."³³

4.2. Tahrifin Temel Anlamı

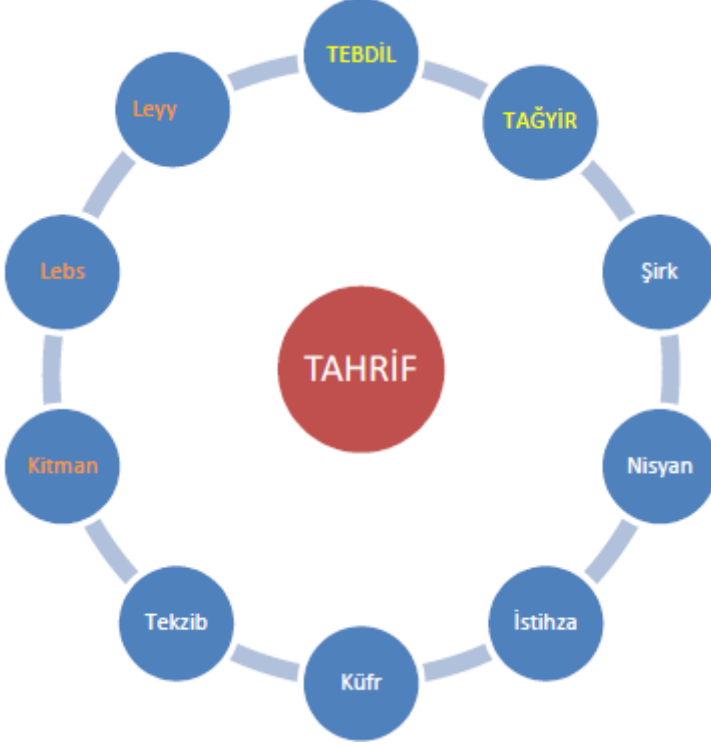
"Tahrif" kelimesi, lügatte, bizzat kelimeyi ve kelimenin manasını değiştirmektir.³⁴ Tahrif kelimesi, Türkçede eğmek, meyletmek, döndürmek, aslını ve biçimini bozmak, değiştirmek ve eğri büğrü yapmak şeklinde ifade edilmektedir. "Tahrif" kavramının geçtiği âyetlere baktığımızda ise ister lâfızlarda yapılan değişiklik olsun, ister yorumda, ister hükümlerde ve isterse lisanla yapılan tahrif olsun ortak anlam kelimeyi asıl anlamından uzaklaştıracak şekilde bozmak ve değiştirmektir. Bu kelime, daha çok metnin yorumunda değişikliğe gitmek anlamında kullanılmaktadır. Metni değiştirmeye 'tenzili tahrif' veya 'lafzi tahrif', manayı değiştirmeye de 'mânevî tahrif' veya 'te'vilî tahrif' adı verilmektedir. Ancak fonetik açıdan sözü yanlış olarak aksettirmek de bir tahrif çeşitidir. Fakat fonetik değişme ile mana değişmesi arasında içten bir bağlantı yoktur. Çünkü fonetik değişme muhtelif şartların ve kuvvetlerin tesirinde az çok şuûrlu bir şekilde meydana geldiği ve bu sahada tek bir şahsın ve taklit kanunlarının rol oynadığı ve etki

³² Maide 5/13.

³³ Maide 5/41.

³⁴ Cevherî, *Sehhab*, IV, 1342-1343; İbn Manzûr, *Lisanu'l Arab*, IX, 43-44; Firûzabâdi, III, 127.

ettiği görülür.³⁵ Tahrif kelimesini odak kavram olarak kabul edersek bu kavramıyla ilgili semantik alanı yani anahtar kelimeleri şu şekilde gösterebiliriz.

4.3. Yan Anlamları

Kur'ân'da tahrif kavramı ile yaklaşık aynı semantik alanı paylaşan iki kelime daha vardır. Bunlardan bir tanesi tağyir kelimesi diğeri de tebdil kelimesidir.

4.3.1. Tağyir Kavramı

Tağyir Arapça "gayera" fiilinin mastarı olup tahrif gibi değiştirmek, bir şeyi olduğundan başka bir hale sokmaktır.³⁶ Tağyir kelimesi "Bir şeyin zatını değil de suretini değiştirme" anlamında kullanılır.³⁷ İkinci kullanımı ise "Bir şeyin başka bir başkasıyla değiştirilmesi"³⁸

³⁵ Üçök, *Genel Dilbilim*, s. 53-60-, 73.

³⁶ İbn Manzûr, *Lisanu'l Arab*, c. 5, s. 40; Şimşek, *Uzun*, "gayera" maddesi.

³⁷ İsfehânî, *Mufredâtu Elfazil Kur'ân* s. 1108.

³⁸ İsfehânî, *Mufredâtu Elfazil Kur'ân* s. 1108.

şeklinde kullanılır. Tağyir kelimesinin bu anlamda geçtiği âyet Ra'd sûresi 11. ayettir.

لَهُ مُعَقَّبَاتٌ مِّنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا
مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِّنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ

"Onun önünde ve arkasında Allah'ın emriyle onu koruyan takipçiler (melekler) vardır. Bir toplum kendilerindeki özellikleri değiştirmeye kadar Allah, onlarda bulunanı değiştirmez. Allah bir topluma kötülük diledi mi, artık onun için geri çevrilme diye bir şey yoktur. Onların Allah'tan başka yardımcıları da yoktur."³⁹

Tahrifin özünde olan değiştirme anlamı bu âyette mevcuttur. Bir toplumun kendilerindeki özellikleri değiştirmesi bulunan özelliklerinin tam tersine bir özellik kazanmaları, huy ve tabiatında bulunan bir değişiklik olması anlamındadır. Aynı anlamda örnek gösterilebilecek başka bir ayette ise,

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِّعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَىٰ قَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

"Bu da, bir millet kendilerinde bulunanı (güzel ahlak ve meziyetleri) değiştirmeye kadar Allah'ın onlara verdiği nimeti değiştirmeyeceğinden dolayıdır. Gerçekten Allah işitendir, bilendir."⁴⁰ Görüldüğü gibi tağyir kelimesi tahrif kelimesinin temel anlamlarından biri olan değişme-değiştirme anlamını taşımaktadır, bunu ayetlerden açıkça görebilmekteyiz.

4.3.2. Tebdîl Kavramı

"Tebdîl", Arapça beddele fiilinin mastarıdır. "Tahrif" gibi "değiştirmek" anlamına gelir. Bedel, bir şeye karşılık değiştirmek, başka şekle sokmak, gizlemek anlamlarına gelmektedir.⁴¹ Kurân-ı Kerim'de tahrif anlamında sadece iki âyette geçer ve bu âyetlerde "tebdîl" kelimesi, Hz. Mûsa dönemi İsrailoğulları ile ilgilidir.

³⁹ Ra'd 13/11.

⁴⁰ Enfal 8/53.

⁴¹ İbn Manzûr, *Lisanu'l Arab*, XI, 48; Cevheri, *Sebbah*, c. 4, s. 1632; İsfahânî, *Mufredâtü Elfazil Kur'an* s. 111-113. Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî, *el-Cami'u li-Abkâmi'l-Kur'an*, Çev. M. Beşir Eryarsoy, Buruç Yay. İst. 2014.3, s. 282; Mehmet Doğan, *Büyük Türk Sözlüğü*, Hayat Yay., İstanbul ts., s. 1146.

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَظْلِمُونَ

"Fakat onlardan zalim olanlar, sözü, kendilerine söylenenden başkasıyla değiştirdiler. Biz de zulmetmelerinden ötürü üzerlerine gökten bir azap gönderdik."⁴²

وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةٌ نَّغْفِرْ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ وَسَتَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

"(İsrailoğullarına:) Bu kasabaya girin, orada bulunanlardan dilediğimiz şekilde bol bol yeyin, kapısından eğilerek girin, (girerken) "Hitta!" (Yâ Rabbi bizi affet) deyin ki, sizin hatalarınızı bağışlayalım; zira biz, iyi davrananlara (karşılığını) fazlasıyla vereceğiz, demiştik. Fakat zalimler, kendilerine söylenenleri başka sözlerle değiştirdiler. Bunun üzerine biz, yapmakta oldukları kötülükler sebebiyle zalimlerin üzerine gökten acı bir azap indirdik."⁴³

Kur'an ayetlerinde tebdil bir şeyi başka bir şeyle değiştirme anlamına gelir. Mesela Yahudiler, kendilerine söylenmesi emredilen حطة kelimesini, bilinçli bir şekilde حنطة kelimesi ile değiştirmişlerdir. Bu kelimedeki yapılan bir harf değişikliği ile anlam, bağışlanma yerine buğday talep etmeye dönüşmüştür. Bu ayette tebdil, Yahudilerin kendilerine gelen emri veya Tevrat'ı değiştirimleri anlamında kullanılmıştır.⁴⁴

Özetle hâdiselerin akışından ortaya çıkan husus şudur, İsrailoğullarının "Arz-ı mev'ûda" şükür ve nimet duygularıyla gelip yerleşmeleri gerekiyordu. Burası ister Kudüs ister Şittim ister Eriha olsun, onların asırlarca özlemine duydukları bir ülkeydi. Onlara secde ederek girmeleri emr olunmuşken, başlarını kaldırarak emekleyerek girdiler. Hitta, yani "günahlarımızı bağışla" demeleri emredilmişken "arpa içinde buğday" diyerek alay ettiler. Böylece Yahudiler Allah'ın emrine kavlen ve fiilen boyun eğmediler ve buyruğunu değiştirdiler. Bu, işe direnmenin ve muhalefetin son sınırıydı. Bunun üzerine Allah; onlara, Allah'ın itaatinden çıkmaları sebebiyle azabını indirdi.⁴⁵ Tevbe ve istiğfarla

⁴² Araf 7/162.

⁴³ Bakara 2/57-58.

⁴⁴ Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, IV, 2310.

⁴⁵ Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, I, 305; Muhammed Ali Sâbûnî, *Safvetü't-Tefasir I-VII*, Çev.: Sadrettin Gümüş, Nedim Yılmaz, Ensar Neşr., İstanbul 1995, I, 60; Ebu'l-Fidâ

emredilen şeyi, dünya nimetlerini talep etmek suretiyle değiştirdiler. Yani af yerine menfaat istediler.

Esasen bunların kendilerine emredilen sözü değiştirmeleri mutlaka bir kelime yerine başka bir kelime söylemeleri anlamına gelmez. Kendilerine emredilenin tersine davranmaları da, Allah'ın buyruğunu değiştirmeleri demektir. Yani muhalefet etmeleri bir tahriftir.⁴⁶ İsrailî rivâyetlere göre; bu tebdil Arapça ve İbrani'ce lâfızlar arasında olmuştur. Fakat bunun bir güvenilirliği yoktur. Bu tür rivâyetler Ka'bil-î Ahbardan rivâyet edilmiştir.⁴⁷ Her ne kadar Yahudiler'in "tahrifçi" bir karaktere sahip olduğunu açıklasa da, bu âyetlerin Tevrat ve İncil'in tahrifi konusunda bağlayıcı bir delil olması mümkün değildir.

Tahrif kelimesinin temel anlamı ve yan anlamlarını verdikten sonra aşağıda tahrif kelimesiyle aynı semantik alanı paylaşan olumlu ve olumsuz manada "tahrif" kelimesinin anlam çerçevesine giren diğer kelimeleri vereceğiz.

4.4. Kur'an'da Tahrif Kavramı İle Yakın Anımlı Kelimeler

4.4.1. Kitmân

"Kitmân" Arapça "k-t-m" fiilinin mastarıdır. Bir haberi saklamak, örtmek anlamına gelir.⁴⁸ Bir şeyi gizlemek, saklamak anlamlarına da gelir.⁴⁹Söylemeyiş ve göstermeyiş anlamlarına da güncel sözlük ve kaynaklarda rastlamaktayız.⁵⁰ Cahiliyye şiiirlerinde bu kelime Kur'an'da geçtiği şekil ve anlam üzere kullanılmaktadır. Zübeyr b. Ebi Sûlmâ (öl.609\610)'dan nakledilen bir şiiirde şöyle ifade edilmiştir. "İçinizdeki Allah'tan gizlemeyin, gizleseniz de Allah onu bilir"⁵¹

İsmail İbn Ömer İbn Kesir, *Tefsiri'l Kur'an'il Azim*, Müesse-i Kurtuba, Kahire, 2000. I, 422; Mehmet Vehbi, *Hulâsat'ül-Beyân fi Tefsiri'l-Kur'an*, Üçdal Neş., İstanbul 1969, V, 1785-1786.

⁴⁶ Süleyman Ateş, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri I-XII*, Yeni Ufuklar Neş., İstanbul ts., I, 171; Ebû Cafer Muhammed b. Cerir et-Taberî, *Cami'ül Beyan an Te'vili'l-Kur'an I-XV*, Daru-İbn Hazm, Mısır 1968, I, 532.

⁴⁷ Ahmet Mustafa Merağî, *Tefsiru'l-Merâğî I-XXIII*, (3. Baskı), Beyrut 1967, IIV, 91.

⁴⁸ İsfehânî, *Müfredatu Elfazil Kur'an* s. 1263; Sâbüni, *Safvet'u Tefasir*, I, 108.

⁴⁹ İsfehânî, *Müfredatu Elfazil Kur'an* s. 1263.

⁵⁰ Necmettin Gökçür, "Kuran-ı Kerim Açısından Kutsal Kitapların Tabrihi Meselesi", *İÜİFD*, 2, İstanbul 2000, s. 221-257; Şimşek, Uzun, s. 711, Ayverdi, c. 2, s. 1645; s. 711

⁵¹ Ebul Abbas Ahmed b. Yahya, *Şerbu Divânı Zübeyr*, el-Mektebetül Arabiyye, Kahire 1964, s. 432; Ahmet Çelik, *Kur'an-ı Kerim İle Yeni Mânâ Kazanan İstılabların Cabiliyye Dönemindeki Kullanışları*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 1991, s. 62.

Bu kelime Kur'ân-ı Kerim'de Medine Yahudilerine ve Hıristiyanlara hitap eden âyetlerde geçmektedir.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ

*"İndirdiğimiz açık delilleri ve kitapta insanlara apaçık gösterdiğimiz hidayet yolunu gizleyenlere hem Allah hem de bütün lânet ediciler lânet eder."*⁵²

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيُسْتُرُونَ بِهِ تَعْنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

*"Allah'ın indirdiği kitaptan bir şeyi (âbir zaman Peygamberinin vasıflarını) gizleyip onu az bir paha ile değişenler yok mu, işte onların yeyip de karınlarına doldurdukları, ateşten başka bir şey değildir. Kıyamet günü Allah ne kendileriyle konuşur ve ne de onları temize çıkarır. Orada onlar için can yakıcı bir azap vardır."*⁵³

Yukarıdaki âyetlerde fiil şeklinde geçen "k-t-m" veya "kitmân" ın kelime anlamı "gizlemek" tir. Sözün ve sırrın gizlenmesinde de yine Kur'ân'da geçen "lebs" kelimesi kullanılır. Yahudilerin Kutsal Kitaplarındaki bazı hususları gizlemeleri de onların kitaplarını tahrif etmeleri kâbilindedir. Yahudiler Peygamberleri Hz. Mûsa tarafından kendilerine getirilmiş olan vahiy hakikatlerini tarih boyunca, bilhassa son peygamber Hz. Muhammed döneminde gizlemişlerdir. Yahudi din adamları, maddî menfaat kaygısıyla Kutsal Kitaplarındaki bazı hükümleri değiştirmişler, işlerine gelmeyen bazı gerçekleri de gizlemişlerdir. Kur'ân-ı Kerim'de bu hususlara sık sık vurgu yapılır. Elmalılı'ya göre Yahudiler, kendilerinin yazdığı düşünce ve tercümelemleri Tevrat'la karıştırmışlar, Hz. Muhammed (sav) ile ilgili âyetleri saklamışlardır.⁵⁴

وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

*"Onlar, kesinlikle Rablerine kavuşacaklarını ve O'na döneceklerini düşünen ve bunu kabullenen kimselerdir."*⁵⁵

Âyetteki "Bile bile, bildiğiniz halde" sözünün mânâsı şudur: "Yani siz insanları saptırmanızdan dolayı, kıyamet günü size dönecek olan

⁵² Bakara 2/159.

⁵³ Bakara 2/174.

⁵⁴ Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, 285.

⁵⁵ Bakara 2/42.

büyük zararı biliyorsunuz, bunu bile bile yapmayınız.” Çünkü hakkı batıl ile karıştırmak kıyamet gününe kadar onları haktan men etmeye ve kıyamete kadar onların batıl üzerinde bulunmasına sebep olmaktadır. Bu her ne kadar Yahudiler hakkında varit olmuşsa da, diğer bütün insanlar için de bir uyarı ve onları böyle bir şeyden sakındırmadır.⁵⁶ Görüldüğü üzere “kitmân” Kur’ân’daki anlamı ile Kur’an öncesi anlamı aynı olan, yani gizlemek, örtmek, saklamak anlamı değişmeyen, aynı anlamı taşımaya devam eden bir kelimedir.

4.4.2. Lebs

“Lebs”, Arapça “l-b-s” fiilinin mastarıdır. “Karıştırmak” anlamına gelir.⁵⁷ Klasik ve güncel sözlüklerde, örtmek, kaplamak, sıvamak, çarpıtmak, bozmak, giydirmek, karışık ve benzer olmak, bir şeyi aslı tanınmayacak hale getirmek anlamına gelir.⁵⁸ Lebs kelimesi âyetlerde genellikle “kitman” kökünden gelen kelimelerle birlikte kullanılmıştır. Aşağıdaki âyetlerde bu kelime, Yahudilerin Tevrat’ı tahrif edip onda olmayan hususları ona sokuşturdukları ve birtakım hükümleri işlerine geldiği gibi değiştirdiklerini ifade etmek üzere geçmiştir. Ehl-i Kitab, Kurân-ı Kerîm’de geçen iki âyette hakla batılı birbirine karıştırmakla suçlanmıştır.⁵⁹ Israilogulları kendi yazdıkları, fikir, tev’il, tercümelere Tevrat’ın aslı ile karıştırıyor, seçilmez bir hale getiriyorlar.⁶⁰ Râzî’ye göre burada hakkı batılla örtmenin manaları vardır:

1. Tevrat’ın tahrifi ki ona muharref olanı karıştırıyorlardı.
2. Yahudiler sabah îman ettiklerini söylüyorlardı. Akşam olunca bundan dönüyorlardı. Bunu insanları şüpheye düşürmek için yapıyorlardı.
3. Tevrat’ta Peygamberimizin nübüvvetine delâlet eden sıfatlar ve müjdelere vardı ve ayrıca bunun tersini vehmettiren sözler vardı.
4. Muhkem ve müteşabihin olması gibi onlar vehmedilen şeyleri

⁵⁶ Fahreddin er-Razî, *Tefsîr-i Kebîr, (Mefâtibu’l-Gayb)* Daru-l fikr, 1981, V, 485.

⁵⁷ İbn Manzûr, *Lisanu’l Arab*, 204; İsfehânî, *Mufredat’u Elfazul Kur’an*, s. 1319; Elmalılı, *Hak Dini Kur’an Dili*, I, 559-560.

⁵⁸ İbn Manzûr, *Lisanu’l Arab*, VI, 204; İsfehânî, *Mufredat’u Elfazul Kur’an*, s. 1319.

⁵⁹ Bkz. Al-i İmran 3/71. ; Bakara 2/42.

⁶⁰ Elmalılı, *Hak Dini Kur’an Dili*, I, 285.

ortaya sürerek diğer müjdeleri kapatmaya çalışıyorlardı.⁶¹

Lebs, Kur'an'ı Kerim'de geçtiği iki yerde de kitmân ile beraber zikredilmektedir. Lebs ve kitmânın beraber zikredilmesi aralarındaki ilişkiye işaret etmektedir. Biz bu ilişki hakkında şunları söyleyebiliriz: Hakkı gizlemeye çalışan bir kişi ancak şu iki işten birini yapar: Ya batıla delâlet eden şüpheler ortaya atar. Ya da hakkı ispatlayan delilleri gizler. Hakkı batıl ile örtmek batıla delâlet eden şüpheler ortaya atmaktır; hakkı gizlemek ise hakkı ispatlayan delilleri gizlemektir.

4.4.3. *Leyy*

"Leyy", Arapça "leva" fiilinin mastarıdır.⁶² Dinleyici anlamasın diye dili eğip bükme" demektir. Yalan söylemekten kinayedir. İpi büküp kıvrırmak, inkâr etmek, çevirmek mânâlarına gelir.⁶³ Muhatabın farklı bir şekilde anlaması için onu okurken dili ağzın içinde döndürmek suretiyle sözlerini başka anlama gelebilecek biçimde telaffuz etmek, onu asıl anlamı dışına çıkarmak ve çarpıtmak demektir.⁶⁴

Bu kavram Kur'an'da "Ehl-i Kitap'tan bir grup okuduklarını kitaptan sanasınız diye kitabı okurken dillerini eğip bükerek. Hâlbuki okudukları Kitap'tan değildir"⁶⁵ şeklinde geçmektedir.

4.4.4. *Küfr*

"Küfr" kelimesinin aslı lügatte küfran, setr-i nimet, nankörlük; bunun aslı da "Kefr" olup mutlak anlamda bir örtme manasını taşır.⁶⁶ Zıttı ise teşekkür'dür. Allah'ın nimetlerinin örtüp gizleyenlere ise kafir denmiştir.⁶⁷ İnancını gizleyen kişiye Kafir'in yanında münkir de denir. Kılıcı örten kına, karanlığı örten geceye ve toprakla tohumu örten çifçiye de Kafir denmiştir.⁶⁸ Kur'an'da k-f-r kavramı maddi ve manevi gizlenme, örtbas etme, tanımama gibib anlamlarda kullanılmıştır.⁶⁹

⁶¹ Râzî, *Tefsir-i Kebir*, VIII, 93.

⁶² İsfahânî, *Mufredâtu Elfazil Kur'ân*, s. 1350.

⁶³ İsfahânî, *Mufredâtu Elfazil Kur'ân*, s. 1350; Kurtûbî, *el-Cami'u li-Abkamî'l-Kur'an*, V, 158.

⁶⁴ İsfahânî, *Mufredâtu Elfazil Kur'ân* s. 457.

⁶⁵ Al-i İmran 3/78.

⁶⁶ Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, I, 207.

⁶⁷ İsfahânî, *Mufredâtu Elfazil Kur'ân* s. 652.

⁶⁸ İsfahânî, *Mufredâtu Elfazil Kur'ân* s. 652. İbn Manzûr, *Lisânü'l Arab*, III, 273.

⁶⁹ Al-i İmran 3/70; Casiye 45/11; Zümer 39/13; En'am 6/25.

4.4.5. Tekzib

Tekzib Arapça'da "k-z-b" fiilinin mastarıdır. Yalanlamak, inkar etmek, gerçeği bildiği halde kendi istek ve arzusuna uyararak bile bile dogruyu söylememek anlamına gelmektedir.⁷⁰ Ehli kitabın Allah'ın ayetlerini tasdik etmesi gerekirken yalanlamışlardır. Bundan dolayı tekzib kavramında tahrif kelimesiyle yakından alakalıdır. Çünkü her tekzib aynı zamanda bir tahriftir. Ehli kitabın yalanları Kur'an'da sıkça vurgulanmıştır. Ayetlerde genellikle Allah'ın ayetlerini yalanlamaları⁷¹ ahireti yalanlayanlar⁷² ve Kur'an'ı yalanlamalarından bahsetmektedir.⁷³ Referans gösterdiğimiz ayetlerden anlaşılacağı üzere tekzib kelimesi tahrif işle aynı konumda olmasına rağmen mahiyeti bakımından tam olarak aynı olmadığı görülmektedir.

4.4.6. Şirk

Şirk ise ş-r-k fiilinin masdardır. Şirk ve aynı kökten gelen şirket, müşarekete kelimeleri, sözlükte mülk ve saltanatta ortak olmak demektir.⁷⁴ Bir şeyin birden fazla kişiye ait olduğunu ifade ederler. Aynı kökten gelen 'eşreke' fiili, ortak koşmak, ortak olmak anlamına gelir. Ortak koşana ise "müşrik" denir.⁷⁵ İki veya daha çok ilâh tanımak, herhangi bir varlığı ma'bud olarak bilmek, Allah'ın yaratıcı, kadim, bâkî... gibi sıfatlarını başka varlıklara vermek şirktir. Kısaca şirk, Allah'ın ilâhlık vasıflarını Allah'tan başkasına vermektir.⁷⁶

Bakara⁷⁷ ve Araf⁷⁸ surelerinde Yahudi ve Hıristiyanların "Allah'ın oğlu" sözü, kendi ağızlarıyla söylemiş oldukları ve halen söylemekte oldukları sözdür. Bu, onlara başkaları tarafından isnat olunmuş bir iftira değildir. Müşriklerde "Melekler, Allah'ın kızlarıdır" diyerek kâfir oluyorlardı ki Yahudi ve Hıristiyanların bu "oğul" cinsinden sözleri de küfür ve şirktir. Bunlar Ehl-i kitaptan olmakla beraber müşriklere

⁷⁰ İbn Manzûr, *Lisanu'l Arab*, III, 273.; İsfehâni, *Mufredâtu Elfazil Kur'an*, s. 1266.

⁷¹ Nahl 16/104-106.

⁷² Araf 7/147.

⁷³ Yunus 10/38-39.

⁷⁴ İbn Manzûr, *Lisanu'l Arab*, II, 263. ; İsfehâni, *Mufredâtu Elfazil Kur'an*, s. 380.

⁷⁵ İsfehâni, *Mufredâtu Elfazil Kur'an* s. 266; İbn Manzûr, *Lisanu'l Arab*, II, 263.

⁷⁶ İsfehâni, *Mufredâtu Elfazil Kur'an*, s. 266; İbn Manzûr, *Lisanu'l Arab*, II, 263; İsfehâni, *Mufredâtu Elfazil Kur'an*, s. 381.

⁷⁷ Bakara 2/51-52, 92-93.

⁷⁸ Araf 7/148-152.

benzerler. Bu açıdan müşrik sayılırlar kâfirlerdir.⁷⁹ Maide suresinde ise "Allah, için, üçüncüsüdür"⁸⁰ diyerek kafir olanlardan bahsetmektedir. Şirk kelimesi de tahrif kavramının anlam alanına girmekte ve aynı semantik alanı paylaşmaktadır.

4.4.7. İstihza

İstihza kavramının kökünü oluşturan "h-z-e" nin temel anlamı, "birisiyle eğlenmek, alay etmektir."⁸¹ Kurân-ı Kerim'de Ehl-i Kitabın âyetleri yalanlamayla birlikte alaya aldıklarını, önemsemediklerini âyetlerde mevcuttur.⁸² Örnek olarak şu ayeti zikredebiliriz.

فَقَدْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَسَوْفَ يَا أَيُّهَا أَنْبَاءَ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

"Gerçekten onlar, kendilerine Hak geldiğinde onu yalanlamışlardı. Fakat yakında alay ettikleri şeyin haberleri gelecektir."⁸³

Görüldüğü üzere buraya kadar verilen bütün kavramlar "Tahrif" le aynı semantik alanı paylaşmaktadırlar. Birbirleriyle bir münasebet ağları vardır. Tek başlarında kullanıldıklarında Yahudi ve Hıristiyanların lâfzî tahrif mi mana tahrifi mi yaptıkları pek belli olmamaktadır. Ancak bütün kavramları bir araya getirilip değerlendirildiğinde, yani sadece "tahrif" kelimesinin geçtiği âyetlere bakıp bir sonuca varmak yerine diğer kavramlarla birlikte ve Kur'an bütünlüğünde sağlıklı bir değerlendirme yapıldığında mânâ tahrifinin kesin olduğunu bununla birlikte lâfzî tahrifin de olduğu müşahede edilecektir.

5. Hadislerde Tahrif Kavramı

Hadis, söz, fiil, takrir, yaratılış veya huyla ilgili bir vasıf olarak Hz. Peygamber'e izafe edilen her şeydir. Hadis, Hz. Peygamber'in tebliğ ettiği vahyi açıklama (beyan) görev ve yetkisinden kaynaklanmaktadır. Hadis deyince, sened ve metinden oluşan yazılı yapı anlaşılır. Peygam-

⁷⁹ Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, IV, 316-7.

⁸⁰ Maide 5/73.

⁸¹ İbn Manzûr, *Lisanu'l Arab*, I,183; Zebidî, *Tâcu'l-Arus Min Cevâbiri'l-Kâmus*, I, 285; İsfahânî, *Mufredâtu Elfazil Kur'ân*, s. 520; Ebu'l -Kasım Mahmud b. Ömer Zemahşerî, *Esâsu'l-Belâga*, Dâru İhyâi't-Turâsî'l-Arabî, Beyrut 2001, s. 795; Ebu Hayyan, Muhammed b. Yusuf el -Endülüsi, *Tefsiru'l-Babril-Mubit*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmîyye, Beyrut 2001, s. 194.

⁸² Mü'min 40/83.; Kehf, 18/106.

⁸³ En'am 6/5.

berî beyanın yazılı metinleri ve bu metinler üzerindeki ilmî mesailer hadis literatürünü oluşturur. “Sünnet”, Kur’an’dan sonra dinin ikinci kaynağıdır. Kur’an’ın nasıl anlaşılması gerektiğini ve nasıl uygulanacağını, vahyin hedeflerini ve örnek insanlık kurumunu ancak Sünnet’le öğrenebiliriz. Kur’an, birçok konuyu gâyet kısa, özlü ve mücmel (kapalı ve özet) bir şekilde ortaya koymuştur. Sünnet, bütün bunları açıklar. Sünnetin en önemli özelliği örneklik oluşturmasıdır. Peygamberin görevi, insanlara indirilen vahyi açıklamaktır, daha doğrusu vahyin ne olduğunu ortaya koymaktır. Yani Kur’ân’ı en iyi bilen O’dur, Kur’ân’ı tebliğ ve teybin etme görevi de ona verilmiştir. Kur’ân’da,

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

“Ey peygamber! Rabbinden sana indirileni insanlara tamamen bildir. Sen onu tam yapmadığın sürece, Rabbinin mesajını hiç yaymamış olursun. Allah seni inanmayan insanların şerlerinden koruyacaktır. Allah kendisinden gelen gerçekleri örtbas eden insan guruplarını asla doğru yola iletmez.”⁸⁴

Hadislerde “tahrif” kelimesini incelemek demek, Hz. Peygamber döneminde bu kelimenin anlam alanını tespit etmek demektir. Başka bir ifadeyle Kur’ân dönemindeki kullanımlarını ortaya çıkarmak anlamına gelmektedir. Öncelikle “h-r-f” kelimesinin isim kullanımlarını sonra da fiil kullanımlarını inceleyeceğiz.

5.1. H-r-f Kelimesinin İsim Kullanımları

5.1.1. Harf

“H-r-f” kelimesinin isim kullanımlarından ilki bildiğimiz heceleri oluşturan harftir.⁸⁵ Örneğin Peygamber (sav): Abdullah’tan rivayet edildiğine göre: “Bu Kur’an’ı öğrenin. Çünkü siz onun her harfini tilâvet etmekle on ecir elde edeceksiniz”⁸⁶ buyurmuştur.

Yine İbn Abbas’ tan rivâyet edilen bir hadiste: Peygambere hitaben : “Müjde! Sana senden önce hiçbir peygambere verilmeyen iki nur verildi. Fatıha-i Kitap ve Süre-i Bakara’nın son âyetleri! Bundan oku-

⁸⁴ Maide 5/67.

⁸⁵ Zbornik Radova İslamskog Pedagoškog Fakulteta u Zenici, Ilum Yay. br. 7/2009, s. 227; Zebidi, *Tâcul-Arus Min Cevâbiril-Kâmus* “h-r- f” kelimesi, s. 67.

⁸⁶ Dârimî, *es- Sünen I-II*, Çağrı Yay., İstanbul 1992, Fedâilü’l-Kurân 1.

yacağın her harfe mukabil mutlaka sana o harfin tazannum ettiği sevap verilecektir"⁸⁷ denilmiştir.

5.1.2. Lehçe

H-r-f" kelimesinin isim anlamlarından birisi lehçedir. İbn Abbas'tan naklen: Resulullah (sav) şöyle buyurmuştur. "Cibril bana Kur'ân'ı bir okuyuş üzerine okuttu. Ben ona müracaat ettim ve durmadan bunun artmasını istedim. Oda bana arttırdı. Nihâyet yedi türlü okunuşa erişti."⁸⁸ Yedi Harf, meşhur yedi lehçedir. Bu lehçeler ise, Kureyş, Huzeyl, Sakif, Hevazin, Kinane, Temim ve Yemen kabilelerine aittir.

Yine İbn Hişam'dan naklen Ömer b. Hattab'ın şöyle dediği nakledilmiştir. "Ben Resulullah'ın sağlığında (namazda) Hişam b. Hâkim'i el-Furkan suresini okurken işittim ve onun okuyuşuna kulak tutup dinledim. Bir de baktım ki Resulullah'ın bana okutmadığı bir takım lehçelerle okuyordu.

Aynı hadis içerisinde Peygamber Efendimiz (sav) "Şüphesiz bu Kur'ân yedi harf (yedi lügat ve yedi lehçe) üzerine indirilmiştir. Bunlardan hangisi kolayınıza gelirse onu okuyunuz" buyurmuştur. Bu üç hadis'i şerifte de harf, lehçe anlamında kullanılmıştır.

5.1.3. Hadis

"H-r-f" kelimesinin isim anlamlarından birisi de hadistir. Harf hadis anlamında Müslim'de geçen bir rivâyette kullanılmıştır. Bu hadis içerisinde: Müslim'de Zührî'nin Peygamber (sav)'den rivâyet ettiği doksan kadar hadisi vardır diye bir cümle geçmektedir. Burada روى حرفا şeklinde bir ibare vardır. Yani harf hadis anlamında bir alternatif olarak kullanılmıştır.⁸⁹

5.1.4. Meslek (Harfet)

"H-r-f" kelimesinin isim kullanımlarından biri de meslektir. Aişe (ra) şöyle demiştir. Ebu Bekr es-Sıddık halife olduğu zaman şöyle dedi:

⁸⁷ Ahmed Davudoğlu, *Sabîh'i Müslim Tercüme ve Şerhi*, İstanbul 1975, Musâfirin 254.

⁸⁸ Ebu Abdillah Muhammed b. İsmail el-Buhari, *el-Camiu's-sabîh*, Mektebetu-l İslamiyye, Beyrut, 1979, *el-Câmiu's-Sabîh I-XII*, Bed-ü Halk 6.

⁸⁹ Buhari, Fedailü'l-Kur'ân 5 ; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsted I-VI*, Çağrı Yay., İstanbul 1992, I, 24-43.

Muhakkak ki benim kavmim, benim kazanç yolumun kendi ailemi geçindirmekten aciz olmadığını bilmiştir.⁹⁰ “H-r-f” kökü burada حرفة şeklinde meslek, kazanç yolu, ticaret veya zanaat gibi geçim vasıtaları anlamında kullanılmıştır.

Hadislerde isim kullanımlarının “tahrif” kelimesinin anlam alanı ile herhangi bir ilgisinin olmadığı görülmektedir. Ancak fiil kullanımlarında “tahrif” kelimesinin temel ve yan anlamlarının birçoğunun kullanıldığını müşahede edeceğiz.

5.2. H-r-f Kelimesinin Fiil Kullanımları

5.2.1. Saptırmak, Çevirmek, Değiştirmek

Değiştirme, dönüştürme tahrif etme ile ilgili Dârimî’ de örnek olarak şöyle bir hadis geçmektedir. “Takva ehli olmayan iki adama İbn Sîrin; siz okumayın da ben okuyayım dedi. Bunun üzerine adamlar çıktılar. Halktan bir grup İbn Sîrin’e sordu: “Niçin Allah’ ın kitabından sana âyet okumalarını istemedin” . İbn Sîrin ise: “Bana âyeti yanlış okumalarından (فيحرفانها) ve âyetin zihnimde o şekilde yer etmesinden korktum.”⁹¹ Yanlış okumak yani asıl olan doğru okuyuşu bozmak, telaffuzunu değiştirmek suretiyle yapılan tahrif burada geçmektedir. İbn Abbas’tan rivâyet edilen bir hadiste Peygamber efendimiz: “Şeytanlar kulaktan bir şeyler kapmaya çalışırlar ve bunun üzerine onlara akan yıldızlar atılır. Onlar da meleklerden işittiklerini dostlarına iletirler. Bunlar onu (kendilerine iletileni) olduğu gibi getirirlerse o haktır. Fakat onu tahrif ederler ve ona bir takım ilavelerde bulunurlar.”⁹² demiştir.

Sapmak anlamın geçtiği hadis ise şöyledir: Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur; “(...) miraç gecesinde dünya semasına indiğimde duman ve ses karışımı bir manzara ile karşılaştım. Bunlar kimdir diye sordum. Denildi ki: Bunlar yeryüzünün ve semâvâtın melekûtunu tefekkür etmemeleri için insanoğlunun basiretini bağlayan (gözlerinin hakikati görmesine engel olan) bakışları çeviren, saptıran şeytanlardır. Eğer insanların gözlerini çeviren bu şeytanlar olmasaydı mucizeleri açıkça

⁹⁰ Buhârî, Buyû’ 15.

⁹¹ Dârimî, Sünen 35.

⁹² Tirmizi, Tefsiru’s- Sure, 3.

görebilecektiler.”⁹³ Görüldüğü üzere “Tahrif” kelimesinin kök anlamı olan değiştirme, saptırma, olduğundan başka şeye çevirme anlamları bu hadis-i şeriflerde açık bir şekilde geçmektedir.

5.2.2. Eğip Bükme

“H-r-f” kelimesi ile aynı anlam sahasına sahip olan dili eğip bükme, hadislerde karşımıza çıkmaktadır. Salim b. Abdullah şöyle demiştir: Ben Ebu Hureyre’den işittim ki Peygamber (sav): “İlim kabzolunacak (yani kaldırılacak) cehalet ve fitneler zuhur edecek, herc çoğalacaktır.” buyurdu. Ya Resûlâllah, herc nedir diye soruldu. Resûlullah, katli kasteder gibi elini eğip indirerek, “işte böyle!” buyurdu.⁹⁴ Tahrif” kelimesinin yakın anlamlılarından olan dili eğip bükme mânâsı, bu hadis-i şerifte açık bir şekilde geçmekte ve Kur’ân dönemindeki kullanımını da sözlük anlamının aynısı olduğunu ortaya koymaktadır.

5.2.3. Yerini Değiştirme

“H-r-f” kelimesinin türevlerinden harrefe; yerini değiştirmek, bulunulan noktayı değiştirme anlamında kullanılmıştır. “Hz. Peygamber namazını kıldığında yerini değiştirirdi yani namaz kıldığı noktayı değiştirirdi.”⁹⁵ “H-r-f” nin temel anlamı olan meyletmek, sapmak burada yerini değiştirmek, yerinden sapmak, bulunulan noktadan meyletmek anlamında kullanılmıştır.

5.2.4. Dönmek

“H-r-f” kelimesinin hadislerdeki anlamlarından birisi de dönmektir. Hz. Aişe’ nin anlattığı bir hadiste: “Sonra onun peşinden yola düştüm. Bâkia’ya varınca durdu. Hem de epey durdu. Sonra üç defa ellerini kaldırdı, sonra geri döndü. Bende döndüm.” demiştir.⁹⁶ Hadis-i şerifte, yönünü değiştirmekten biraz daha farklı olarak yüzü döndürme, tam anlamıyla bir dönme vardır.

5.2.5. Egilmek

“H-r-f” kelimesinin türevlerinden birisi olan “inharefe” fiili hadis-

⁹³ Ahmed b. Hanbel, II, 363.

⁹⁴ Buhârî, İlim, 24,

⁹⁵ Ahmed b. Hanbel, IV, 161.

⁹⁶ Ebu Abdurrahman b. Şuayb Nesai, *es-Sünen I-VI*, Çağrı Yay., İstanbul 1992, Cenâiz 103.

lerde eğilmek, anlamında kullanılmıştır. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur. “Helâya geldiğiniz zaman kibleyi karşınıza almayın, kibleyi arkanıza da almayın fakat Medine’nin şark veya garb tarafına doğru dönünüz. “Ebu Eyyûb dedi ki: “Sonra biz Şam’ a doğru geldik ve kible tarafına doğru bina edilmiş birçok helâlar bulduk. Bu durumda biz kible tarafına eğilip meyleder ve yüce Allah’ tan mağfiret isterdik.⁹⁷ Sapma, çevirme anlamına yakın olan inharefe fiili burada eğilmek anlamında kullanılmıştır. Bu da bu kelimenin hadislerdeki kullanım alanının kök anlamıyla ne kadar uyum içinde olduğunu gösteren başka bir rivâyettir.

Sonuç

Kur’ân’da tahrif kelimesi ve aynı semantik alanı paylaşan diğer kelimelerin tek başlarına da çok geniş anlam sahasına sahip olduklarını müşahede ettik. Ancak diğer kavramlarla birlikte değerlendirilmeden tahrifin anlam ve boyutunu ifade etmede yetersiz kaldığımızı gördük. Bu nedenle buldukları münasebet sisteminden hareketle değerlendirmeye çalıştık. Sonuç olarak bu kelimeler Kur’ân bütünlüğünde değerlendirildiği zaman tahrif olgusunun kesin olduğu ancak tahrifin mana boyutunun olduğu kadar lâfzî boyutunun da olduğunu müşahede ettik. Hadislerde geçen isim kullanımlarının tahrifin anlam alanına girmediğini, fiil kullanımlarının ise ekserisinin tahrifin kök anlamıyla irtibatlı olduklarını; değiştirme, dönüştürme, saptırma vb. anlamları olduklarını gördük.

Netice itibarıyla şunu söyleyebiliriz. Kur’ân’da ve hadislerde ‘tahrif’ kelimesinin artzamanlı semantik analiz yaklaşımı sonucunda şu şekilde etimolojik ve semantik bir tanımlamaya ulaşmak mümkündür; bir şeyi olduğundan başka bir hale sokmak, bir şeyi diğer bir şeyle değiştirmek, bir şeyi veya haberi saklamak, hakla batılı birbirine karıştırmak, dinleyici anlamasın diye dili eğip bükme, bir şeyi veya haberi bile bile unutturmaktır. Tahrif ister lâfızlarda yapılan değişiklik olsun, ister yorumda, ister hükümlerde ve isterse lisanla (fonetik) yapılan değişiklik olsun ortak anlam kelimeyi asıl anlamından uzaklaştıracak şekilde bozmak ve değiştirmektir. Tahriften kastın da, kutsal kitapla-

⁹⁷ Buhârî, Salât, 29.

rın metninin veya yorumunun tahrif edilip edilmemesi meselesidir.

Tahrifin bir şeyi, bir metni bozma, değiştirme, aslından uzaklaştırma gibi temel anlamından hareketle, Kur'ân ve Sünnet tahrif kelimesine yeni bir anlam alanı kazandırmış, tahrifi; ister mânâ yönünden ister lâfız yönünden olsun Tevrat ve İncil'in bozulup değiştirilmesi, aslından uzaklaştırılması gibi yeni bir anlama dönüştürmüştür. Tahrif kelimesinin Kur'ân dönemi ve sonraki dönemlerde de aslı anlamına sadık kalıp kalmadığını gözlemek için Kur'ân dönemi sonrası kaynakları ve güncel sözlükleri kullanmaya çalıştık. Burada da şunu gördük ki, tahrif Kur'ân dönemi kullanımı sürdürmekte bir anlam değişmesi veya anlam kaymasına uğramamakta ve şu anlamda kullanılmaktadır. Tahrif denildiğinde akla gelmesi gereken, ister mânâ yönünden olsun ister lâfız yönünden olsun Tevrat ve İncil'in bozulması, değiştirilmesi, aslından, Allah'ın murad ettiğinden uzaklaştırılmasıdır.

Kaynaklar

- Abdü'l-Bâki, Fuad, *Mu'cemu'l-Mufebres Li'Elfâzi'l-Kurân'il-Kerim*, Mektebetu'l-İslâmiyye, İstanbul 1982.
- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî, *el Müsned* I-VI, Çağrı Yay., İstanbul 1992.
- Ateş, Süleyman, Kurân Ansiklopedisi I-XXVII, Kuba Yay., Yüce Kurân'ın Çağdaş Tefsiri I-XII, Yeni Ufuklar Neş., İstanbul 1997.
- Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail b. İbrahim b. el-Muğîre, *el-Câmiu's-Sabîb* I-XII, Çağrı Yay., İstanbul 1992.
- Bağdâdî, Abdulkadir b.Tahir et-Temimi,*Usûlü'd-Dîn*, Daru'l-Medeni, Beyrut 1928.
- Cevherî, Ebû Nasr İsmail b. Hammad el-Fârâbî, *es-Sıhab Tâcu'l-Luga ve Sıhabu'l Arabiyye* I-VII, Dâru'l-İlm, Beyrut 1979.
- Davudoğlu, Ahmed, *Sabibi Müslim Tercüme ve Şerhi*, İstanbul 1975.
- Ferahidî, Halil b. Ahmed, Kitabu'l-Ayn Muretteben alâ Hurûfl'l-Mu'cem, (Tahk.: Abdulhamid Hendâvî, Daru'l Kütüb el-İlmiyye, Beyrut 2003.
- İbn Kesîr, Ebü'l-Fidâ İsmail İbn Ömer İbn Kesir ed Dmaşkı, Tefsir'l Kur'a-ni'l Azim.
- İbn Manzûr, Cemâluddin Muhammed b. Mükerrerem el-Ensârî, Lisânü'l-Arab

- I-XX, Dâru'l-Meârif, Kahire 1984.
- Merâgî, Ahmet, Mustafa, *Tefsiru'l-Merâgî* I-XXIII, (3. Baskı), Beyrut 1967.
- Nesâî, Ebû Abdurrahman Ahmed İbn Şuayb, *es-Sünen* I-VI, Çağrı Yay., İstanbul 1992.
- Râzî, Fahrüddin Muhammed b. Ömer, *et-Tefsiru'l-Kebir (Mefâtibu'l-Gayb)* I-XXIII, Daru'l fikr, 1981.
- Sâbûnî, Muhammed Alî, *Safvetu't-Tefâsir* I-VII, Yeni Şafak Yay., İstanbul 1995.
- Şimşek, M. Sait, *Günümüz Tefsir Problemleri*, Kitap Dünyası Yay., Konya ts.
- Tâberî, Ebû Cafer Muhammed, *Tefsirü't, Câmi'u'l Beyân an Te'vilil-Kur'an* I-XV, Mısır 1968.
- Tirmizî, Ebu İsa Muhammed b. İsa b. Serve, *es-Sünen*, Çağrı Yay., İstanbul 1992.
- Vehbi, Konyalı Mehmet, *Hulâsat'ül-Beyân fi Tefsiri'l-Kur'an*, Üçdal Neş. İstanbul 1969.
- Zemahşerî, Mahmud b. Ömer, *el-Keşşâf an Hakâik-i Gavâmidit-Tenzil ve Uyûmu'l-Ekâvîl fi Vücûbi't-Te'vil* I-IV, Dâru'l Kütübi'l-Arabî, Beyrut 1987.
- Zbornik, Radova İslamskog Pedagoškog Fakulteta u Zenici, Ilum Yay., br. 7/2009.
- Yazır, Elmalılı Hamdi, *Hak Dini Kuran Dili* I-X, Azim Dağıtım, İstanbul 1992.